DE STANDAARD
WOENSDAG 19 APRIL 2017

TO BIO OR NOT TO BIO

Is biologisch eten beter voor de wereld, of een sprookje voor naïeve consumenten? Voedingsjournalist Dorien Knockaert nam de kritiek van sceptici ter harte en zocht uit of de biowinkel haar geld waard is. Tot en met zaterdag 22 april leest u dagelijks over haar bevindingen.
Vandaag: moeten we bang zijn van een boterham met glyfosaat?

www.standaard.be/bio-milieu

INTERVIEW | JAN TYTGAT, TOXICOLOOG KU LEUVEN

‘Biologisch eten is

In niet-biologische voeding zitten vaak restjes van pesticiden. Dat klinkt niet appetijtelijk, maar kan het echt kwaad? ‘We moeten het ernstig nemen’, zegt Jan Tytgat, toxicoloog aan de KU Leuven.

3 VRAGEN

1. Als je groenten en fruit wast, zijn ze toch pesticidevrij?

Een wasbeurt kan alleen pesticiden wegspoelen die aan de buitenkant van je eten zitten. Maar veel bestrijdingsmiddelen worden opgenomen door de plant zelf en zijn dus niet meer te verwijderen.

2. In welke voeding zitten de meeste pesticiden?

Elk jaar circuleert op sociale media de ‘Dirty Dozen’, een top twaalf van de groenten en fruit waarop de meeste pesticiden zijn teruggevonden. Maar die lijst is gebaseerd op Amerikaans onderzoek en zegt weinig over Europa. Relevanter is de lijst van de Europese Voedselveiligheidsautoriteit (EFSA). Daaruit blijkt dat vooral op geïmporteerde voedingswaren pesticiden worden teruggevonden. Guave, passievrucht, thee en lychee voeren de lijst aan: in meer dan een vijfde van de stalen zaten meer pesticideresten dan wettelijk is toegestaan. De top tien van overschrijders wordt vervolledigd door selderijblad, raap, granaatappel, peterselie, okra en braambessen.

3. Hoe komt het dat er nog altijd pesticiden in omloop zijn die bijdragen tot bijensterfte?

Pesticiden hebben sowieso een negatieve impact op de biodiversiteit: ze doden planten, micro-organismen en insecten, en meestal treffen ze niet alleen de schadelijke soorten, maar ook een hele reeks onschuldige. Om uit te maken welke pesticiden geoorloofd zijn, wordt onderzocht hoe groot die impact precies is: of een getroffen bijenpopulatie, bijvoorbeeld, herstelt van de schade die ze oploopt of niet. Dat onderzoek gaat gepaard met controverse, want er staat veel op het spel voor de pesticideindustrie én voor milieubeschermers: alleen al bij de bijen is in Europa naar schatting een op de tien soorten bedreigd.

‘Voor een nieuw product op de markt kan komen, wordt het getest op een vijftal referentiesoorten: de honingbijen vertegenwoordigen bijvoorbeeld de insecten, watervlooien de aquatische soorten’, zegt Pieter Spanoghe, die aan de UGent onderzoek doet naar gewasbeschermingsmiddelen. ‘Als het eenmaal is goedgekeurd, wordt het product om de tien jaar onderworpen aan een herziening, waarvoor de producent een dossier moet maken met alle onderzoeken naar de milieu-impact die intussen nog gebeurd zijn. Op basis van dat proces heeft Europa bijvoorbeeld een sterke beperking uitgevaardigd op neonicotinoïden, de meest gebruikte insecticidegroep, omdat hun impact op bijen mogelijk te groot is. In de plaats komen dan wel nieuwe middelen, waar we de bijwerkingen nog minder van kennen.’ (kdo)

© Remsberg Inc

In een ideale wereld zou landbouw zonder bestrijdingsmiddelen werken, vindt Jan Tytgat. ‘Maar iedereen heeft recht op basisvoedsel én een landbouwer moet zien rond te komen. Riskeer je het dus om te weinig eten te oogsten? Dat we dat risico niet willen lopen, is een legitieme reden om toch plagen te bestrijden. Het liefst op biologische wijze, door bijvoorbeeld insecten in te zetten. En als het niet anders kan: chemisch.’

De meest omstreden kwestie eerst: is de veelgebruikte onkruidverdelger glyfosaat, die onder meer in Roundup zit, kankerverwekkend of niet?

‘Ik ken geen enkel geval van iemand die kanker heeft gekregen door glyfosaat. Maar ik denk toch dat het gebruik beperkt moet worden, om andere redenen. Glyfosaat kan in sommige omstandigheden erg persistent zijn, dat wil zeggen dat het niet snel afbreekt en dus blijft opduiken in het milieu en in de voedselketen *(Brits onderzoek wees uit dat in 40 procent van de broodstalen glyfosaat zat; in een Duitse test bleken veertien populaire bieren glyfosaat te bevatten, red.).*’

‘En we zien wel een overtuigend verband tussen verhoogde blootstelling aan glyfosaat en nierfalen. Sri-Lankaanse rijstboeren hebben bijvoorbeeld veel meer chronische nierproblemen dan stadsbewoners, en uit onderzoek blijkt dat die waarschijnlijk te wijten zijn aan een samenspel van glyfosaat en zware metalen. Die komen allebei terecht in het lokale voedsel en drinkwater – dat veel minder gezuiverd en gecontroleerd wordt dan het onze. Hoe toxisch glyfosaat in Vlaanderen is, hangt dus ook samen met de kwaliteit van ons oppervlakte- en drinkwater.’

‘Ik merk dat de druk vanuit milieubewegingen wordt opgevoerd om glyfosaat te verbieden in tuincentra. Ik begrijp niet goed waarom ze de kleinschalige privégebruiker meer viseren dan de professionele landbouw, want die laatste gebruikt ook systematisch glyfosaat, en met een veel grotere impact.’

Waarom is er over glyfosaat zo’n grote verwarring ontstaan? In 2015 rapporteerde de Wereldgezondheidsorganisatie dat glyfosaat waarschijnlijk kankerverwekkend is, twee jaar later beweerde het Europees Chemicaliënagentschap het tegendeel.

‘De onduidelijkheid over pesticiden heeft enerzijds te maken met lobbying, anderzijds met de wetenschappelijke beoordeling van glyfosaat. Voor het rapport van de Wereldgezondheidsorganisatie hebben onderzoekers niet alleen gekeken naar zuiver glyfosaat, maar ook naar een hele reeks producten die glyfosaat bevatten. Ze gooiden zoveel op een hoop dat ze appelen met citroenen aan het vergelijken waren. Je kunt bijvoorbeeld niet elk effect van Roundup toeschrijven aan zuiver glyfosaat. Onlangs is er een grootschalige metastudie verschenen die me betrouwbaar lijkt, en die niet al die producten op één hoop gooit. Op basis daarvan is er geen wetenschappelijk bewijs dat glyfosaat kankerverwekkend is.’

Maar dan zitten er bij die glyfosaatmengsels waarschijnlijk wel formules die kankerverwekkend zijn?

‘Dat kunnen we niet uitsluiten. En er is nog iets. Je hoort vanuit de groene beweging vaak de waarschuwing dat we niet alleen afzonderlijke stoffen of producten zouden moeten bestuderen, maar ermee rekening houden dat we elke dag worden blootgesteld aan een combinatie van een heleboel stoffen: in ons voedsel, in de lucht, in medicijnen, ... Die cocktail kan zijn eigen effect hebben. En daar bestaat geen onderzoek naar. De bezorgdheid is niet ongegrond.’

Uit studies over de gezondheidsrisico’s van veelgebruikte insecticiden onthoud ik vooral dat er aardig wat zijn die mogelijk onze ontwikkeling verstoren tijdens de zwangerschap en de kindertijd. Zouden zwangere vrouwen en kinderen beter biologisch eten?

‘Ik denk dat we voor zwangere vrouwen en kinderen nooit te voorzichtig kunnen zijn. Biologisch eten is